

Sokat vitatkoztunk a hatosztályos gimnáziumról, mielőtt bevezettük. A viták elmúltak, és mára elmúlt a hatosztályos gimnázium is. De az emléke megmarad, különösen azokban, akik az életükből sok évet együtt töltöttek velem. Wenczel Zsuzsa egyike ezeknek. Négy hatosztályos közösségen hagyta rajta a keze nyomát. Az elmúlt huszonöt év fontos, bár mulandó motívumáról mindent tud, és amit tud, azt belülről tudja. Amit ő ad: a lélek kifogyhatatlan ereje. Ez a beszélgetés akkor sikerült jól, ha a léleknek ez az ereje átizzik a szavakon. És megmutat valamit a Lovassy szelleméből, ami igenis létezik, bennünk él, és élni fog mindaddig, amíg lesznek olyan „megszállottak”, mint ő is.

Padlástarisznya

WENCZEL ZSUZSA

A.I.: Te nem voltál még itt, amikor a nagy viták folytak a hatosztályos gimnáziumról. Én mondok neked két ellenérvet, ami annak idején gyakran elhangzott. Az egyik, hogy az nem jó, hogy a nagy gyerekek meg a kis gyerekek együtt vannak.

W.Zs: Igen. Tegnap, amikor összeszededgettem a gondolataimat ez előtt a beszélgetés előtt, én először a hatosztályos mellett szóló érveket gyűjtöttem össze, és aztán tértem rá az ellene szóló érvekre. És valóban ez jutott az eszembe. Emlékszem, hogy a harmadik hatosztályos társaság, amelyik már a saját osztályomként került a kezem alá, a pici hetedikesek plüss állatkákkal jöttek, de még a fiúk is. Plüss maci, plüss egér, nem tudom, mi, ki volt rakva a pad tetejére, és vízpisztollyal jártak iskolába. És valami iszonyatos foci utáni vágy

volt bennük, minden szünetben rohantak, és millió labdaelkobzás volt és egyebek. Ez volt a hetedik. Nyolcadikra, miután nem élhették meg azt az állapotot, hogy egy megszokott közösség legnagyobb tagjaiként a kicsik rájuk felnéznek, és ők az érett, példaadó nagyok, ezért nyolcadikra elkezdtek mindenféle örült viselkedéssel feltűnést kelteni. Hogy a tizenhét meg tizenkilenc éves óriások világában nekik is jusson valamennyi figyelem. Akkor olyan torz viselkedésmódok kerültek elő, mintha hirtelen átugortak volna két-három évet. Hirtelen nagyfiúk akartak lenni, de ez nem volt arányban a személyiségük akkori állapotával. Nagyon sok magatartásprobléma volt velük, sokszor zavarták az órát, hallgatóztak az ajtóban, hason becsúsztak. Minden volt. Ilyen furcsaságokat produkáltak.

A.I.: Az, hogy a kicsik meg a nagyok együtt voltak, főként az, hogy a kicsik látták a nagyokat, szerinted inkább inspirálta őket, vagy torzította a személyiségüket?

W.Zs: Eleinte úgy éreztem, hogy elveszettnek érezték magukat. Ezért meséltem el ezt a nyolca-

dikos időszakot, amikor a személyiségüket hirtelen meg akarták növesztetni, bár egyébként nem mindenki. De a kevésbé kialakult, a kevésbé stabil, a gyorsan felzárkózni akaró, nagyoskodni akaró fiúk között volt, akit ez egy kicsit félrevitt. De én azt gondolom, hogy ennek ellenére a végső mérlegnél, ha különbséget akarok tenni a mostani tizenkilenc éves, és az akkori tizennyolc éves érettségizők személyiségalakulása között, akkor azt mondanám, hogy – legalábbis az én szívemben – ők úgy őrződtek meg, mint nagy gyerekek. Sokkal gyermekibb maradt a személyiségük. Megőrzött mindegyikük mindvégig ebből valamit. És nem változtak olyan komolykodó, koravén, olyan felnőtt figurákká.

A.I.: A másik kifogás, amit akkor sokan elmondtak, hogy mi, középiskolai tanárok más korosztályhoz vagyunk szokva, nem vagyunk mi valók ilyen kisgyerekekhez.

W.Zs.: Hát igen. Azt gondolom, és ez ki is derült minden kolléga számára, aki ebbe belekóstolhatott, hogy igen. Más tanári viszonyulást, más tanári módszereket követeltek, főképpen az elején. Főképpen az első két évben, azt gondolom. Nehezebben túrték a prelegáló, az előadásos órákat, és sokkal inkább rájuk kellett hangolódni, sokkal munkáltatóbb, kreatívabb órákat kellett kitalálni, ahol volt tere a mozgásnak is. Ahol felállhattak, csoportmunkában járhattak egyiktől a másikig, különösen a fiúk, mert ők azért nehezen ülték végig az órákat olyan fegyellemmel, amit elvártak a nagyokhoz szokott kollégák. De én azt gondolom, hogy ez nekünk is többletet adott, akik korábban nagyobb gyerekekkel foglalkoztunk, mert ez bennünket is arra kényszerített, hogy valamit megpróbáljunk másképp, megpróbáljunk kreatív módon, alkotó módon kitalálni.

A.I.: Zsuzsa, te négy hatosztályos csoportot is tanítottál, talán te vagy a legtapasztaltabb ebben az ügyben. Ez részedről választás volt, így akartad, hogy nagy szereped legyen a hatosztályos történetben, vagy ez csak egy véletlen?

W.Zs.: Négy, tényleg négy hatosztályos csoportom volt, kettőt végigvittem, kettőt pedig négy-négy évig. Az az én lovassys pályakezdésem volt, az a gyors stafétaváltás, ami éppen kettőnk között zajlott, és a sok kitérő, zsákutca meg kanyarulat után engem hozzásegített ahhoz, hogy tanárként, szakmailag hazataláljak. Én nem is tudtam akkor felfogni, hogy nekem akkor egy specmatos és egy hatosztályos csoportban kellett átvennem a magyar órákat, hogy az mekkora szerencse volt az én életem szempontjából, vagy a tanári pályám alakulása szempontjából. Mert annyira el voltam foglalva azzal, hogy jaj istenem, én megfelelek-e, én alkalmas leszek-e. De tényleg hatalmas szerencse volt. Mert csak azért, hogy a gyerekeket a korábban Zircen megszokott, tapintható, kézzel fogható közelségben érezzem, elkezdtünk színdarabot csinálni. Akkor a Heltai-féle Tündérlaki lányokat csináltuk meg az F-es osztállyal, és én azt gondolom, hogy azzal lovassys történelmet írtunk, mert utána következett aztán a Padlás szintén ezzel az F-es osztállyal meg egy specmatossal. És én azt gondolom, hogy az nem jöhetett volna létre olyan tehetséges, olyan sokoldalú gyerekek nélkül, akiket ott az F osztályban találtam. Akkor ez így jött magától. És amikor aztán megszületett a csoda, amikor csináltunk egy varázslatot, attól fogva én lovassys tanárnak éreztem magam. Az volt a vizsga, vagy nem is tudom. A küszöb.

A.I.: Aztán az iskola szerkezete átalakult, és most már a Lovassyban sincsenek hatosztályosok. Szerinted összességében ez inkább nyereség volt vagy inkább veszteség. Értéket veszítettünk vagy megszabadultunk egy teherrel?

W.Zs.: Én magyartanárként, azt éreztem, hogy ezekben az osztályokban több időnk és terünk volt. Taníthattuk a táncot és a drámát még akkor, lehetett a kezünkben a média, és még az etika is a

miénk volt. És egyébként is. Én azt tapasztaltam, hogy azokban a hatosztályos csapatokban sokkal nyitottabb, befogadóbb gyerekek ültek, és én meg vagyok róla győződve, hogy a reáltantárgyakat tanító kollégák is ugyanezt mondanák el. Hogy ott volt egy olyan széles körű, de igazán olyan elemi érdeklődés, ami által fogékonyra lehetett őket tenni sokkal komolyabban és sokkal mélyebben a humán tudományok és a művészetek iránt. Ha csak arra visszagondolunk, hogy milyen utakra kerültek aztán, milyen sokirányú, mennyire színes volt az elindulásuk. Mentek politológusnak, filozófusnak, pszichológusnak, de foglalkoztak egyiptológiával, keleti kultúrákkal, filmesztétikával, lett köztük észt nyelvű műfordító, irodalomtörténész, történész. És lettek erdészek, meteorológusok és persze mérnökök, jogászok, közgazdászok is, és én azt gondolom, hogy az elindulásnak ez a sokszínűsége, ez a gazdagsága is mutatja, hogy nekik megvolt az idő, hosszabb időt tudtunk nekik adni, hogy eldönthessék, mi az, ami őket tényleg mélyebben érdekli. Itt most gyorsan fakultációt kell választani, és akkor már célirányosan, a várható pontszámokat kalkulálgatva készülnek a gyerekek, és lehet, hogy sok pontszámot visznek, de kevésbé lesz színes a személyiségük. A másik, ami még eszembe jutott, hogy az énekkar törzsgárdáját mindig a hatosztályosok adták ki. Ha valamilyen nagyobb énekkaros program volt, például Brusznai-hangversenyre próba, alig lehetett azokban az osztályokban órákat tartani, négy-öt ember kivételével, de tényleg csak a szörnyű hangúak kivételével mindenki énekkaros volt. Aztán voltak itt zenekarok, rockzenekarok, amik így eszembe jutnak. Azok a szavalóversenyek, amik voltak akkor még, azok a megnyert helikoni díjak, azok a pályázatok, tanulmányok. Én úgy gondolom, hogy vesztettünk. Hogy szín ment ki, igen. Igen.

A.I.: Ők (is) fiúk voltak meg lányok. Erről a közhelyszótárban az áll, hogy a fiúk meg a lányok fejlődése nincs egészen szinkronban...

W.Zs.: Így van.

A.I.: ...a lányok talán egy kicsit előbből indulnak, és aztán a fiúk utolériék őket. Ezt mennyire lehetett érezni ezekben az osztályokban?

W.Zs.: Nagyon. Nagyon, bizony. Az elején, tehát hetedik-nyolcadikban a lányok voltak olyanok, mint az általános iskolában a hetedik-nyolcadikosok. Csapatban röhögcséltek, és nem tudták abbahagyni, ha rájuk jött, pedig még az órákon is rájuk jött. A fiúk ebben az izgágaságban, ebben a hatalmas mozgásigényben élték ki magukat. Ha ők nem focizhattak volna minden szünetben, akkor azt a feszültséget az órán egyszerűen nem lehetett volna bírni. Igen, az egyik ilyen fruska, de azért nagyoskodó, magas sarkú cipős kislányka, aki néha egyszerűen nem bír magával, a bepisülésig tudtak nevetni, de a szó szoros értelmében. A fiúk pedig a mozgásörültek. Aztán a lányok hamarabb megkomolyodtak, bizony, és olyan bölcs türelmük lett a fiúkhoz, mire ők utolérték őket. Én úgy gondolom, hogy ők a végére nagyon remek közösséggé alakultak. Nagyon remek közösséggé.

A.I.: Ezek a gyerekek hat évig, tehát nagyon hosszú ideig voltak együtt. Mennyire látszott ez meg azon, ahogyan közösséggé formálódtak?

W.Zs.: Én úgy emlékszem, hogy remek csapat volt. Most visszagondolok például az osztálykarácsonyokra, olyan...olyan lelkeségük volt azoknak, annyira szép és meghitt ünnepeket csináltak. Én nagyon klassz osztálynak éreztem őket. Nagyon.

A.I.: Ez a karácsony jó címszó is abhoz, hogy témát váltunk. A te nevedhez, az osztályaidhoz nagy, olykor már legendává is vált színpadai előadások kötődnek.

W.Zs.: Például a Padlás.

A.I.: Például a Padlás. Honnan volt ehhez a bátorság?

W.Zs.: Azt hiszem, hogy én így működöm. Nem is mindig tudatosan. Azt hiszem, hogy néha öntudatlanul vagy tudat alatt olyan helyzetet teremtek magam körül, hogy szükség legyen a lelki, szellemi energiáimat borzasztó magas fordulatra felpörgetni, koncentrálni, mert akkor élek igazán. Ez kell nekem, az állóvizet azt nem bírom, abba belebetegszem, belehalok, és mindig megcsinálom magamnak ezeket a helyzeteket. De ez úgy az életemre is igaz. Egyszerűen vonzom ezeket a dolgokat, nem tudom őket kikerülni, így működöm. Hogyha nem lenne ilyen, és hogyha már nem tudnám mozgósítani ezeket az energiákat, akkor abbahagynám.

A.I.: A Padlás például hogyan kezdődött?

W.Zs.: Eleinte még azt se tudták, miről beszéltek. Egyszerűen csak jöttek velem. Aztán beleszerettek. Nemcsak a darabba, hanem egymásba is. Vannak azóta is párok, padlásos párok, kettő is, ha jól emlékszem. És hát egyedül nem ment volna, ott volt Németh Gabi, ott volt Bankó Móni, mert ott azért komoly énekes feladatról is szó volt. Néha olyan képtelen ötletekkel jöttem elő, és mindent megvalósítottunk. Egyszerűen...nem tudom...hittek abban, hogy ebből lesz valami. Szereztünk például olyan állványzatot, amit építkezéseknél is használnak, és ebből tudtuk aztán azt a többszintű világot megteremteni. Minden működött. Igen. És egyszerűen...az a darab ott hetek alatt megszületett, és a gyerekek nagyon élvezték. Nagyon élvezték.

A.I.: Mit tapasztaltál, egy ilyen nagy vállalkozás, különösen, ha sikeres is aztán, hogyan változtat meg egy osztályt?

W.Zs.: Nem mindig egy osztállyal dolgoztam. Volt, hogy eggyel, volt, hogy kettővel. Eggyel azért könnyebb, bár két osztályban viszont könnyebb megtalálni a tehetségeket. De nem ez a lényeg. Nem a színészet. Lássuk be bátran, hogy ők nem színészek, és a maguk amatőr módján kell őket végigvezetni azon az úton, hogy megérezzék a szerepet, a karaktert, és megtanuljanak a maguk szerepére figyelve, egymásra figyelve a műért, a produkcióért együtt dolgozni. Hát igen. Klassz is, és különösen, ha az osztályfőnök is megfelelő partner, és mindenben, ami ilyenkor egy osztályfőnökre hárul, mellettem áll. És én azt gondolom, hogy az óriási varázslat, ha egy félszeg, tipegő-topogó, nyakigláb kamasz végül is megtanul jelen lenni a színpadon, és megtanul érthetően és hangosan beszélni, és megtanulja a gesztusait használni. Csodálatos dolog, amikor ők ilyen fejlődésen mennek át. Azt jó látni. Nagyon jó látni.

A.I.: Volt – és most inkább csak a hatosztályosról beszélek – volt olyan konfliktusod, amiről ma is azt gondold, hogy ez nehéz helyzet volt?

W.Zs.: Hát az például, amiről már beszéltem. Hogy az első hatosztályosaim nemigen akartak engem elfogadni, úgy vettem át őket három év után, új személyiség, nagyon más személyiség voltam nekik. Erre volt aztán gyógyír a színjátszósdi. Akkor úgy éreztem, hogy ha ezt nem vetem be, és nem tudjuk együtt élménnyé tenni, akkor köztünk örökre fal marad. Ez nem volt megfogalmazott konfliktus, de én éreztem az óriási távolságot. Nem tudtam rendesen hozzájuk nyúlni. És ebben segített nekem a színpad, és akkor a fal is leomlott. A másik a saját osztályom, furcsa, hogy éppen az. Az első hatosztályos, amibe belecsöppentem, csodálatos osztály volt. A második hatosztályos, Bertha Ági osztálya, csodálatos osztály volt, fantasztikus etikaórákkal. Ők vitték a hátukon például az irodalmi kávéházat. Velük nem igazán adódott konfliktus. Olyan jól sikerült akkoriban a beiskolázás, hogy az egyszerűen hihetetlen. Olyan mennyiségű és minőségű ismeretet és olyan fogadókészséget hoztak minden téren, hogy velük öröm volt dolgozni. A saját osztályom aztán már egy nehezebb probléma volt. Azt hiszem, akkor változott meg éppen a felvételi rendszer, és

jött ez a központi felvételi, és ilyen módon bekerült egy csomó kreatív, de...hogya is mondjam... nagyon erősen önközpontú és önérvényesítő hajlamú gyerek. Az nagyon nehéz osztályom volt. Igen, az nehéz hat év volt velük. Azért is, mert egyrészt volt egy csapat, különösen a lányok között, akik meglehetősen koraérettek voltak. A fiúk ezt megpróbálták gyorsan kompenzálni, amiről már az előbb is beszéltünk, és bizony ebből nagyon sok órai és órán kívüli probléma adódott. Komoly konfliktusaim támadtak a gyerekekkel és a szüleikkel is.

A.I.: Ezek a gyerekek általában rendezett családból jöttek? Vagy volt közöttük, aki már viselte a sorsát?

W.Zs.: A saját osztályomban, amiről most beszélek, nagyon sok gond, nagyon sok speciális sors volt sokak táskájában, sok speciális személyiségproblémával, de erről még beszélek. Általában a hatosztályosok nagyon kiegyensúlyozott, nagyon biztos családi háttérrel jöttek, ez meg is látszott a viselkedésükön, az egymáshoz való viszonyulásukon, kiegyensúlyozott teljesítményükön. És egyáltalán, azok az etikaórák, amiket együtt tudtunk tölteni, és amire akár azt is mondhatnám, hogy katarzis volt. Olyan dolgokat tudtunk megbeszélni ott, de olyan őszintén, olyan nyíltsággal... Azok tényleg nagyon jó órák voltak. Azt gondolom, hogy ott volt egy szilárd erkölcsi alap, és ott könnyű dolgom volt. De a saját osztályomban voltak nehéz batyuk is. Volt olyan diákom, akiről a szülei az indulásnál „elfelejtették” közölni, hogy ő autisztikus személyiség. Óriási próba volt az osztálynak ezeket a furcsa, zárt világban élő gyerekeket – kettő is volt ilyen – maguk közé beilleszteni. Mert egyrészt zseniálisak voltak, fényképezőgép agyuk volt, fejben számoló csodalények, másrészt alapvető fogalmuk sem volt a világról. Megtörtént egy osztálykiránduláson, hogy számháborúztunk vagy bújócskázunk. A társak segítségével az egyikük elbújt egy bokor mögé. Vége lett a játéknak, de ő ezt nem vette észre. Indulnánk tovább, úristen, hol a gyerek? Órák múlva is amögött a bokor mögött guggolva találtuk meg.

A.I.: A gyerekek hogyan kezelik ezeket a különleges személyiségeket?

W.Zs.: A gyerekeknek végtelen türelme volt. Végtelen türelme. Én általában a Lovassyban is, és itt a hatosztályosokban is azt láttam, hogy csodálatosan vizsgáztak. Nem unták meg terelgetni, mellé ültek a vonaton, ha látták, hogy magára marad, csak inteni kellett, már mentek, annyira figyelmesen és annyira tapintatosan, hogy szerintem észre sem vette. De voltak komolyabb problémáink is. Mert történtek tragédiák gyerekekkel. Elhanyagolt, magányos kislánnyal például, aki egy erőszakteszt után talált magának egy gyorsan vigasztaló szert. És sokféle kábítószer kipróbált. És eljutott az osztály oda, hogy már mindannyian tudtuk. És osztálykirándulásra...jó lehetett volna őt nem elvinni, mert tudtuk, hogy ügyis megcsinálja, hogy ügyis megbukunk, hogy ügyse lehet ezt megakadályozni. Akkor mondtam, hogy jó, te dönts el. Ha úgy gondold, hogy eljössz osztálykirándulásra, és ki fogod bírni ezt a három napot, csak akkor gyere el. Nem, nem, akkor ő nem jön. És az utolsó hetekben jelentkezett, hogy mégis megpróbálja. És képzeld el, hogy hamarosan jelentkeztek az elvonási tünetek. Mert amikor már a harmadik nap délutánján voltunk, amikor már hazafelé utaztunk, a vonatban így járt a keze-lába. Akkor a gyerekek odaültek mellé, a lányok, terelték a figyelmét, fogták a kezét és a lábát, és hozták a zsebkendőt és törölgették, itatták a verítéket róla, és megpróbálták olyan állapotba hozni, hogy amikor leszállunk a vonatról, és találkozik a szüleivel, akkor a szülei örülhessenek.

A.I.: Lehet, hogy hosszú idő óta ez volt az első tiszta három nap az életében.

W.Zs.: Igen, valószínűleg. És kibírta. Kibírta, de nagyon rosszul volt. És én azt gondolom, hogy azt végignézni nekünk, az ő fizikai kínlását...én nem is tudom. Utána mondtam is a gyerekek-

nek, hogy klassz. Szuperül vizsgáztatok. Mert egyszerű egy embert a sorsára hagyni, de mi azt is tudtuk, hogy ő nem tudja egyik napról a másikra ezt letenni. Mert annál nagyobb trauma érte őt.

A.I.: Hat év után, ilyen élmények után nehéz elbúcsúzni egy osztálytól. Mennyire nehéz?

W.Zs.: Mindig azzal kínlódom, hogy jaj, istenem, mit adjak nekik útravalónak? Ezt az első osztállyal így kezdtem el, és most már mindig így is csinálom. Mindenkinek kitalálok valamit, mindenkinek írok egy kis személyre szóló versikét. Egyszer azt találtam ki, hogy különféle színű pizzás tányérokat kaptak, ki kéket, ki zöldet, ki pirosat, és ez volt az útravaló, és megbeszéltük, hogy ha pizzát rendelnek, akkor azt csak úgy dobozból nem chetik meg, hanem ebből a színes tányérből kell. És megbeszéltük azt is, hogy ha összetörik, akkor elhosszabbítják a cserepeket is az osztálytalálkozóra, mert azt azért még mindig össze lehet ragasztani. Ezt mind megbeszéltük. De aztán olyan bőgés volt! Én akkor láttam tizennyolc, tizenkilenc éves gyerekeket, vagy hát nem gyerekeket, ifjú férfiembereket... Úgy zokogtak, mint az óvodások. Én meg velük. Volt nagy öszszeborulás. Igen. Nagyon nehéz elengedni őket. Olyan üresség marad utánuk.

A.I.: Említetted az osztálytalálkozót. Mit gondolsz, mit tapasztalsz, mennyire maradandó az a hatás, amit mi a tanítványainkra gyakorlunk?

W.Zs.: Ez érdekes. Beszéltem már róla, hogy milyen fantasztikus etikaóráink voltak. Emlékszem, kaptak egyszer egy feladatot, Én és a világ volt a címe, és nagyon szépeket, nagyon őszintéket írtak, igazi vallomásokat. Olyan döbbenetes őszinteséggel tárulkoztak fel, olyan dolgokat mondtak el magukról, hogy én éreztem tőle zavart, hogy úristen, ilyen titkot megoszt velem egy gyerek... És megbeszéltük, hogy jó, ők leírták az ideáljaikat, a céljaikat, mindazt, amit úgy nagyjából az élettől várnak, és hogy elteszem, és majd elviszem az ötéves érettségi találkozóra. És én úgy készültem! Külön mappa ezeknek az írásoknak, és jaj, hát milyen nagy pillanat lesz, amikor én majd előveszem ezeket. És nem maradt rá idő. Nem maradt rá idő, és egyáltalán nem volt ilyen katartikus rátalálás. Én azt gondoltam, de nem. Nem maradt rá idő. Nem az lett, amit vártam.

A.I.: Látszólag ez egy eltévedt kérdés, de talán mégsem az. Talán itt a helye. Zsuzsa, mi az a „padlástarisznya”?

W.Zs.: Nekem van egy „padlástarisznyám”. Mert azt gondolom, hogy nemcsak mi adunk a gyerekeknek tarisznyát, meg útravalót, meg verset bele, hogy ne legyenek üres kézzel az üres ég alatt, hanem a gyerekek is adnak nekünk tarisznyákat. És nekem a legkedvesebb a „padlástarisznya”. Úgy képzeld el, hogy amikor már a Padlás próbáinak a finisében voltunk, magyarórakon, az én óráim alatt hímezték azt a gyerekek, a szereplő gyerekek, a botkezű fiúk is úgy, hogy nem vettem észre. Én ezt nem hinném el! Én azt gondolom, hogy nekem ezer csápom van, és azt is látom, amit ők el nem képzelnek, hogy tudom és látom, és belelátok a gondolataikba is, és ezt nem vettem észre. És amikor már megvolt az előadás, akkor odaadták, és láttam azokat a fura ákombákom öltéseket, ahogy azok a melák fiúk a saját kezükkel a saját nevüket behímezték... az gyönyörű. Az egy nagy ereklve nekem.

A.I.: Ez egy régi dilemmám nekem, a tanári munka maradandósága. Hogy egy kicsit olyan a munkánk, mint a színészség. A jelenben élünk, a jelenben hatunk, egy olyan világban, ami nem is mindig erősíti meg az értékeinket. Te mit gondolsz, képesek vagyunk mi maradandó hatást gyakorolni a gyerekekre?

W.Zs.: Nem tudom én, csak hiszem. Nem csinálnám, ha nem hinném, hogy tudunk. Azzal, hogy feltettem valamire az életemet, és csinálom. Csinálom akkor is, ha fáradt vagyok, akkor is, ha nyomorult vagyok, akkor is, ha az életemben ez vagy az történik, de csinálom, és megpróbálok hiteles

lenni azon az órán. És igényes. Amikor az a vak kislány, Nagy Anikó mondta, hogy neki amikor arra gondolt, hogy aznap Wenczel Zsuzsával lesz órája, akkor volt ereje felkelni és felöltözni és eljönni egy pocsék reggelen is, az emberi világba kimozdulni és folytatni a tegnap abbahagyott életét... Én azt gondolom, hogy ez azért bennünket igazol. Hogy igenis, tudunk hatni. Én azt gondolom, hogy az biztos kihullik, amit mi itt anyagot leadunk, biztos nem az ismeret marad meg, biztos nem, hogy mit mondtunk Vörösmartyról vagy bárkiről. Biztos, hogy nem ez a lényeg. Hanem amit képviseltünk, és ahogyan azt képviseltük, avval tudunk a segítségükre lenni. És azt tudjuk átadni. Remélem legalábbis. Engem hívott már fel éjjel gyerek, hogy menjek le a buszmegállóba, és vigyek le ezer forintot, mert bajban van.

A.I.: Lementél?

W.Zs.: Lementem, és levittem az ezer forintot. Úgyhogy tudunk mi segélyhely lenni, tudunk mi lelki szemetesláda lenni, tudunk mi családpótlék, barátpótlék lenni, de amit magukkal visznek, az az a kép, amit mi magunk talán nem is veszünk észre az órán, és mégis rájuk hagyományozunk.